

UCHWAŁA SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 23 listopada 1990 r.

Tymczasowy regulamin Senatu.

Dział I

Przepisy ogólne

Art. 1. 1. Obowiązki i prawa senatorów oraz warunki wykonywania mandatu wynikają z przepisów ustawy określającej obowiązki i prawa posłów oraz senatorów.

2. Tymczasowy regulamin Senatu, zwany w dalszej części „Regulaminem Senatu”, określa szczegółowe obowiązki i prawa senatorów związane z organizacją wewnętrzną i porządkiem prac Senatu.

3. Jeżeli w tekście bez bliższego określenia powoływany jest „art.”, chodzi o Regulamin Senatu.

Art. 2. Senat wykonuje swoje obowiązki i prawa, mając na uwadze dobro Ojczyzny i zasady porządku prawnego.

Art. 3. Senatorowie w swojej działalności kierują się własnym sumieniem i nie podlegają dyscyplinie partii, stronnictw ani klubów.

Art. 4. 1. Senat podejmuje uchwały zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby senatorów, o ile przepisy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, ustaw i Regulaminu Senatu nie stanowią inaczej.

2. Senat podejmuje uchwały bez zbędnej zwłoki.

Art. 5. 1. Senatorowie wykonują swoje zadania w szczególności poprzez:

- 1) udział w posiedzeniach Senatu,
- 2) udział w pracach ustawodawczych,
- 3) podejmowanie interwencji w sprawach problemowych, w przypadkach naruszania godności i praw obywateli oraz jaskrawego naruszenia porządku prawnego,
- 4) utrzymywanie niezbędnych kontaktów z wyborcami w zakresie nie kolidującym z pracami Senatu,
- 5) udział w Zgromadzeniu Narodowym.

2. Senatorowie przy sprawdzaniu udzielanych im informacji korzystają z pomocy organów władzy i administracji państwowej oraz samorządowej.

3. Bez zgody zainteresowanego senatorowi nie wolno ujawnić źródła informacji.

Dział II

Organy Senatu

Art. 6. Organami Senatu są:

- 1) Marszałek Senatu,
- 2) Prezydium Senatu,
- 3) komisje Senatu,
- 4) Konwent Seniorów.

Art. 7. Prezydium Senatu tworzą: Marszałek, trzech wicemarszałkowie i trzech senatorowie.

Art. 8. Marszałka, wicemarszałków i senatorów wchodzących w skład Prezydium wybiera Senat, podejmując uchwałę bezwzględną większością głosów w tajnym głosowaniu nad każdym z kandydatów odrębnie.

Art. 9. 1. Marszałek Senatu:

- 1) stoi na straży praw i godności Senatu,
- 2) reprezentuje Senat,
- 3) przedstawia zgodnie z art. 32 ust. 2 wnioski dotyczące porządku obrad,
- 4) zwołuje posiedzenia Senatu, przewodniczy obradom i czuwa nad ich przebiegiem,
- 5) przewodniczy Prezydium Senatu i kieruje jego pracami,
- 6) sprawuje nadzór nad pracami komisji senackich i może zlecić im rozpatrzenie określonych spraw,
- 7) zwołuje Konwent Seniorów,
- 8) sprawuje pieczę nad spokojem i porządkiem na całym obszarze należącym do Senatu,
- 9) sprawuje nadzór nad prawidłowym stosowaniem Regulaminu Senatu,
- 10) powołuje i odwołuje Szefa Kancelarii Senatu po zasięgnięciu opinii Prezydium Senatu i Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich,
- 11) podejmuje inne czynności wynikające z Regulaminu Senatu.

2. Marszałek Senatu podpisuje w imieniu Senatu pisma do adresatów zewnętrznych.

3. Marszałek Senatu może upoważnić senatora lub grupę senatorów do wykonywania określonych czynności.

Art. 10. Prezydium Senatu:

- 1) ustala plany pracy Senatu,
- 2) sprawuje nadzór nad terminowością prac Senatu i jego organów,
- 3) dokonuje wykładni przepisów Regulaminu Senatu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich,
- 4) ustala projekt porządku obrad posiedzenia Senatu,
- 5) poleca komisjom rozpatrzenie spraw w określonym zakresie,
- 6) w porozumieniu z przewodniczącymi komisji powołuje i odwołuje stałych doradców Senatu oraz ustala zasady organizowania doradztwa Senatu i jego organów,
- 7) uchwała projekt budżetu Kancelarii Senatu, po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich, oraz nadzoruje jego wykonanie,
- 8) podejmuje, na wniosek senatora, odpowiednie środki zmierzające do załatwienia przedłożonej przezeń sprawy,
- 9) podejmuje decyzje o powołaniu i funkcjonowaniu Zespołu Mediacyjnego Sejmu i Senatu,
- 10) uchwała statut Kancelarii Senatu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich,
- 11) składa wnioski i podejmuje inne decyzje przewidziane Regulaminem Senatu.

Art. 11. 1. Porządek dzienny i termin posiedzenia Prezydium Senatu ustala Marszałek Senatu.

2. W posiedzeniach Prezydium Senatu biorą udział z głosem doradczym Szef Kancelarii Senatu oraz osoby zaproszone przez Marszałka Senatu.

3. W posiedzeniach Prezydium Senatu mogą brać udział senatorowie bez prawa zabierania głosu.

4. Z posiedzeń Prezydium Senatu sporządza się protokół, który podpisuje Marszałek Senatu. Protokół stanowi jedyne urzędowe stwierdzenie przebiegu posiedzenia Prezydium i jest dostępny dla wszystkich senatorów.

Art. 12. Wicemarszałkowie Senatu:

- 1) przewodniczą w zastępstwie Marszałka obradom Senatu,
- 2) sprawują w zastępstwie Marszałka funkcje powierzone przez niego lub przez Prezydium.

Art. 13. 1. Komisje Senatu są organami powołanymi do rozważania i opracowywania spraw z własnej inicjatywy oraz przekazanych im przez Senat, Marszałka Senatu lub Prezydium Senatu.

2. Komisje w ramach swoich kompetencji rozpatrują i przedstawiają Senatowi stanowisko dotyczące ustaw uchwalonych przez Sejm.

3. Komisje zajmują również stanowisko co do prawidłowości wprowadzania w życie i sposobu wykonywania ustaw.

4. Komisje oraz Zespół Mediacyjny w porozumieniu z Komisją Regulaminową i Spraw Senatorskich opracowują regulaminy swojego działania.

Art. 14. 1. Senat powołuje i rozwiązuje komisje stałe do określonego rodzaju spraw oraz komisje nadzwyczajne do załatwiania poszczególnych spraw.

2. Przewodniczących i członków komisji wybiera i odwołuje Senat.

3. Wnioski w sprawie powołania i rozwiązania komisji, a także ustalania ich składów, przygotowuje i przedstawia Senatowi Komisja Regulaminowa i Spraw Senatorskich.

Art. 15. Ustala się następujące komisje stałe:

- 1) Gospodarki Narodowej,
- 2) Inicjatyw i Prac Ustawodawczych,
- 3) Kultury, Środków Przekazu, Nauki i Edukacji Narodowej,
- 4) Konstytucyjną,
- 5) Ochrony Środowiska,
- 6) Polityki Społecznej i Zdrowia,
- 7) Praw Człowieka i Praworządności,
- 8) Regulaminową i Spraw Senatorskich,
- 9) Rolnictwa,
- 10) Samorządu Terytorialnego,
- 11) Spraw Emigracji i Polaków za Granicą,
- 12) Spraw Zagranicznych.

Art. 16. 1. Konwent Seniorów, stanowiący ciało doradcze Marszałka Senatu, składa się z Marszałka i wicemarszałków oraz przewodniczących komisji stałych.

2. Konwent Seniorów zwoływany jest w razie potrzeby podjęcia istotnych decyzji dotyczących pracy Senatu.

Art. 17. 1. Senat wybiera ze swego grona sześciu sekretarzy Senatu. Wybór odbywa się łącznie, chyba że Senat postanowi inaczej.

2. Sekretarze Senatu prowadzą listę mówców i protokoły posiedzeń Senatu, dokonują obliczenia wyników głosowania i pełnią inne czynności zlecone przez Marszałka Senatu.

Dział III

Obowiązki i prawa senatorów

Art. 18. 1. Senatorowie przed objęciem mandatu składają na posiedzeniu Senatu ślubowanie według roty obowiązującej senatorów.

2. Po odczytaniu roty ślubowania przez sekretarza, senator wezwany przez Marszałka wypowiada słowo „ślubuję”.

3. Senator nieobecny składa ślubowanie na najbliższym posiedzeniu, w którym bierze udział.

4. Sprawy senatorów, którzy nie złożyli ślubowania w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów, rozpatruje Prezydium Senatu, po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich.

Art. 19. 1. Senatora obowiązuje obecność i czynny udział w posiedzeniach Senatu oraz organów Senatu, do których został wybrany.

2. Senator nie może bez ważnych powodów uchylić się od przyjęcia funkcji w organach Senatu.

3. Senator ma prawo do stałej pomocy biur Senatu.

Art. 20. 1. Senator potwierdza swoją obecność na posiedzeniu Senatu oraz jego organów podpisem na liście.

2. W razie przeszkody uniemożliwiającej senatorowi udział w obradach, powinien on pisemnie usprawiedliwić swoją nieobecność w terminie 7 dni od dnia powstania przeszkody, przesyłając pismo do Marszałka Senatu.

3. Nieobecność bez usprawiedliwienia na dwóch posiedzeniach Senatu lub 3 posiedzeniach komisji stałych w ciągu roku podlega rozpatrzeniu w trybie art. 22.

4. W przypadku nieobecności senatora na posiedzeniu bez usprawiedliwienia, na liście obecności umieszcza się odpowiednią adnotację.

5. Za każdą nie usprawiedliwioną nieobecność senatora na posiedzeniu plenarnym potrąca się 10% podstawowej diety senatorskiej, a na posiedzeniu komisji senackiej — 5% podstawowej diety.

6. Wątpliwości w sprawach określonych w ust. 5 rozstrzyga Prezydium Senatu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich.

Art. 21. Prezydium Senatu, na wniosek senatora, może udzielić mu z ważnych przyczyn urlopu od wykonywania obowiązków senatora. Na czas trwania urlopu wypłacanie diety senatorskiej może ulec zawieszeniu.

Art. 22. 1. Sprawy senatorów, którzy nie wykonują obowiązków senatorskich, jak również senatorów, którzy zachowują się w sposób nie odpowiadający godności senatora, podlegają, na wniosek Prezydium Senatu, rozpatrzeniu przez Komisję Regulaminową i Spraw Senatorskich.

2. Komisja Regulaminowa i Spraw Senatorskich w wyniku rozpatrzenia sprawy, o której mowa w ust. 1, może w drodze uchwały:

- 1) zwrócić senatorowi uwagę,
- 2) udzielić senatorowi upomnienia.

3. Od uchwały komisji senatorowi przysługuje w terminie 14 dni od jej doręczenia odwołanie do Prezydium Senatu. Odwołanie wnosi się na ręce Marszałka Senatu, który przedstawia je na posiedzeniu Prezydium Senatu. Decyzja Prezydium Senatu jest ostateczna.

Art. 23. 1. Wniosek w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie senatora do odpowiedzialności karnosądowej i karnoadministracyjnej lub aresztowanie składa się do Prezydium Senatu, które przekazuje ten wniosek do rozpatrzenia Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich.

2. Komisja powiadamia senatora, którego wniosek dotyczy, o treści wniosku oraz terminie jego rozpatrzenia przez komisję.

3. Senator, którego wniosek dotyczy, może — w formie pisemnej lub ustnie — przedstawić komisji wyjaśnienia i własne wnioski w tej sprawie.

4. Po rozpatrzeniu sprawy komisja uchwała sprawozdanie wraz z propozycją dla Prezydium Senatu przyjęcia lub odrzucenia wniosku. Decyzja Prezydium Senatu w sprawach karnoadministracyjnych jest ostateczna.

5. Senat wyraża zgodę na pociągnięcie senatora do odpowiedzialności karnosądowej lub aresztowanie w trybie art. 28 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 24. Wygaśnięcie mandatu senatora stwierdza Senat po wysłuchaniu wniosku Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich.

Art. 25. 1. Prezydium Senatu, komisje senackie lub 20 senatorów może wystąpić do Senatu o przeprowadzenie debaty w sprawie zgłoszenia przez Senat do Marszałka Sejmu wniosku o zwołanie Zgromadzenia Narodowego celem postawienia Prezydenta w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu. Senat podejmuje uchwałę większością 2/3 głosów.

2. Ten sam tryb stosuje się w sprawie uznania trwałej niezdolności Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia.

3. O posiedzeniu Senatu, w sprawach uregulowanych w ust. 1 i 2, Kancelaria Senatu zawiadamia, oprócz osób wymienionych w art. 30 ust. 2, także Przewodniczącego Trybunału Stanu.

Dział IV

Ukonstytuowanie się Senatu

Art. 26. 1. Pierwsze posiedzenie Senatu zwołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej w ciągu miesiąca od dnia zakończenia wyborów.

2. Następane posiedzenia Senatu zwołuje Marszałek Senatu.

Art. 27. 1. Pierwsze posiedzenie Senatu otwiera Prezydent i powołuje na przewodniczącego obrad Marszałka-Seniora.

2. W razie przeszkody funkcję przewodniczącego obrad obejmuje kolejny wiekiem senator.

3. Marszałek-Senior przed przystąpieniem do swych czynności składa ślubowanie wobec Senatu.

4. Marszałek-Senior przeprowadza wybór Marszałka Senatu.

Art. 28. 1. Marszałek-Senior odbiera od przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej informację o wyborze senatorów.

2. Ważność wyboru senatorów stwierdza Senat.

3. W razie wątpliwości co do ważności wyboru senatora, Senat przekazuje sprawę do rozpatrzenia Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich.

4. Do czasu wyjaśnienia wątpliwości zainteresowany senator wstrzymuje się od udziału w pracach Senatu.

Art. 29. 1. Senatorowie składają wobec Senatu ślubowanie w kolejności alfabetycznej, po czym Senat wybiera Marszałka Senatu.

2. Senator wybrany na Marszałka przejmuje przewodnictwo od Marszałka-Seniora.

3. Marszałek Senatu zarządza przeprowadzenie wyboru w skład Prezydium Senatu trzech wicemarszałków i trzech senatorów oraz sześciu sekretarzy.

Dział V

Funkcjonowanie Senatu

Rozdział 1

Posiedzenia Senatu

Art. 30. 1. Kancelaria Senatu doręcza senatorom, pod wskazanymi przez nich adresami, zawiadomienia o terminie i przewidzianym porządku dziennym posiedzenia nie później niż 7 dni przed jego terminem.

2. Kancelaria Senatu zawiadamia odrębnie o terminie posiedzenia Senatu Prezydenta, Prezesa Rady Ministrów i Marszałka Sejmu, a o obradach na temat budżetu i planu finansowego oraz opinii w sprawie absolutorium dla Rady Ministrów — także Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

Art. 31. 1. Posiedzenia Senatu są publiczne.

2. Prawo udziału w posiedzeniach Senatu, oprócz senatorów i osób wymienionych w art. 30 ust. 2, mają członkowie Rządu, członkowie Prezydium Sejmu, Prezes Trybunału Konstytucyjnego i Przewodniczący Trybunału Stanu, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego oraz zaproszeni przez Prezydium Senatu goście.

3. Prawo wstępu na salę obrad podczas posiedzeń Senatu mają również upoważnieni pracownicy Kancelarii Senatu.

Art. 32. 1. Posiedzenia Senatu odbywają się w terminach ustalonych uchwałą Senatu lub przez Prezydium Senatu.

2. Projekt porządku obrad Senatu ustala Prezydium Senatu na wniosek Marszałka, przy czym do porządku obrad mogą być wniesione jedynie sprawy znane senatorom z druków rozdanych nie później niż na 7 dni przed posiedzeniem. W wyjątkowych przypadkach może nastąpić, za zgodą Senatu, skrócenie tego terminu.

3. Komisje i senatorowie mogą zgłaszać do Prezydium Senatu, nie później niż na 10 dni przed posiedzeniem, wnioski w sprawie porządku obrad, a ich nieuwzględnienie wymaga wyjaśnienia przy przedstawianiu senatorom projektu porządku obrad.

4. Inicjatywy ustawodawcze zgłaszane w trybie ust. 3 są podporządkowane postępowaniu przewidzianemu w art. 58—60.

Art. 33. 1. Na wniosek senatora, zgłoszony na początku posiedzenia, Marszałek może zaproponować uzupełnienie porządku obrad.

2. Sprawy przedstawione w trybie ust. 1 dotyczą zapytań, informacji lub stanowią propozycje inicjatyw ustawodawczych, z tym że w tym ostatnim wypadku wniosek senatora, złożony równocześnie na piśmie Marszałkowi, przekazuje się komisjom zgodnie z art. 58 ust. 1, bez podejmowania dyskusji.

3. Sprawy przedstawione w trybie ust. 2, oprócz inicjatyw ustawodawczych, mogą być wzięte pod obrady jedynie za zgodą Senatu.

4. Zapytania przedstawione w trybie ust. 2 wymagają odpowiedzi najpóźniej w czasie najbliższego posiedzenia Senatu.

Art. 34. 1. Posiedzenia Senatu są jawne.

2. Jawność posiedzeń Senatu zapewnia w szczególności:

- 1) wcześniejsze informowanie opinii publicznej o posiedzeniach,
- 2) umożliwienie prasie, radiu i telewizji publikowania sprawozdań z posiedzeń,
- 3) umożliwienie publiczności obserwowania obrad Senatu na zasadach określonych przez Marszałka Senatu w przepisach porządkowych.

3. Senat na wniosek Prezydium Senatu lub co najmniej 10 senatorów może uchwalić tajność posiedzenia, jeżeli wymaga tego dobro państwa.

4. Obrady i głosowanie nad wnioskiem o uchwalenie tajności posiedzenia są niejawnne.

5. Na posiedzeniu niejawnym nie można głosować nad żadną ustawą.

Art. 35. 1. Marszałek Senatu czuwa nad przestrzeganiem w toku obrad Regulaminu Senatu oraz powagi i porządku na sali posiedzeń.

2. Marszałek przywołuje „do porządku” senatora, który zakłóca porządek obrad.

3. Marszałek przywołuje „do porządku z zapisaniem do protokołu” senatora, który dopuścił się ciężkiego naruszenia porządku obrad.

4. Marszałek może podjąć decyzję o wykluczeniu senatora z posiedzenia, jeżeli senator zakłóca porządek obrad, pomimo że na tym samym posiedzeniu został już przywołany „do porządku z zapisaniem do protokołu”.

5. W przypadkach określonych w ust. 4 Marszałek może zarządzić przerwę w obradach.

6. Od decyzji Marszałka Senatu senator może odwołać się do Prezydium Senatu, które rozstrzyga sprawę po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich.

7. Do czasu rozstrzygnięcia sprawy senator nie bierze udziału w posiedzeniu, na którym zapadła decyzja o wykluczeniu.

8. O sposobie załatwienia odwołania Prezydium Senatu zawiadamia Senat nie później niż na następnym posiedzeniu. Decyzja Prezydium Senatu jest ostateczna.

Art. 36. 1. Z przebiegu posiedzenia Senatu sporządza się protokół oraz sprawozdanie stenograficzne, które stanowią jedyne urzędowe stwierdzenie przebiegu obrad.

2. Protokół posiedzenia Senatu obejmuje krótki zapis o przebiegu obrad, a także — w załącznikach — pełne teksty uchwalonych ustaw, podjętych uchwał, przedłożonych sprawozdań i wniosków oraz innych materiałów rozpatrywanych przez Senat.

3. Protokół oraz stenogram wraz z załącznikami udostępniany jest senatorom w terminie 21 dni po posiedzeniu Senatu.

4. Senator oraz każdy uczestnik posiedzenia biorący udział w dyskusji może, nie później niż do dnia rozpoczęcia obrad następnego po udostępnieniu protokołu posiedzenia Senatu, zgłosić zastrzeżenia lub poprawkę do sporządzonego protokołu. O przyjęciu lub odrzuceniu poprawki Senat rozstrzyga większością głosów bez dyskusji.

5. Protokół, do którego nie wniesiono zastrzeżeń lub poprawek, uważa się za przyjęty. Przyjęcie protokołu potwierdza podpisem Marszałek Senatu lub przewodniczący obradom wicemarszałek oraz prowadzący protokół sekretarz posiedzenia. Protokół, opatrzony pieczęcią Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, przechowuje się w archiwum Senatu.

6. Drukowanie sprawozdań stenograficznych zarządza Marszałek Senatu.

Art. 37. 1. Marszałek Senatu może zarządzić skreślenie z protokołu i stenogramu zwrotów godzących w powagę Senatu lub sprzecznych ze ślubowaniem senatorskim, przekazując sprawę Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich.

2. Od decyzji Marszałka w sprawie określonej w ust. 1 senator lub inny mówca może odwołać się do Prezydium Senatu, które podejmuje decyzję ostateczną po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich.

Art. 38. Ogólnie dostępnym, nieurzędowym sprawozdaniem z przebiegu posiedzenia Senatu i komisji senackich jest „Diariusz Senatu Rzeczypospolitej Polskiej”, wydawany z polecenia Marszałka Senatu.

Rozdział 2

O brady

Art. 39. 1. Obradami Senatu kieruje Marszałek lub w jego zastępstwie wicemarszałek przy pomocy dwóch sekretarzy Senatu.

2. Marszałek Senatu przedstawia Senatowi do zatwierdzenia ustalony przez Prezydium Senatu projekt porządku obrad posiedzenia.

3. Senatorowie mogą składać wnioski o uzupełnienie porządku obrad w trybie przewidzianym Regulaminem Senatu.

Art. 40. 1. Marszałek Senatu udziela głosu w sprawach objętych porządkiem obrad posiedzenia.

2. Senatorowie, którzy zamierzają wziąć udział w dyskusji nad określonym punktem porządku obrad, zapisują się do głosu u prowadzącego listę mówców sekretarza Senatu, a podpisane wnioski o charakterze legislacyjnym lub zmierzające do podjęcia uchwały składają na piśmie.

3. Marszałek Senatu udziela głosu senatorom według kolejności zapisu. Pierwszym przemawiającym jest sprawozdawca, a jeżeli w komisji, której stanowisko ma być przedmiotem dyskusji, istniała rozbieżność, drugim przemawiającym jest sprawozdawca poglądów mniejszości.

4. Przed przystąpieniem do obrad nad stanowiskiem senatorowie mogą zgłaszać z miejsca krótkie zapytania do sprawozdawcy w związku z referowanym projektem ustawy, uchwały lub problemem. Na zapytania sprawozdawca udziela odpowiedzi.

5. Marszałek Senatu może zwrócić uwagę senatorowi, który w swoim wystąpieniu odbiega od przedmiotu obrad, przywołaniem senatora „proszę do rzeczy”. Po dwukrotnym przywołaniu senatora „proszę do rzeczy” Marszałek może odebrać przemawiającemu głos.

Art. 41. Przedmiotem obrad Senatu są w szczególności:

- 1) ustawy przekazane przez Sejm,
- 2) projekty ustaw i planów przekazywanych — zgodnie z Konstytucją — Senatowi do rozpatrzenia oraz sprawy wynikające z innych aktów ustawowych,
- 3) zapowiedzi inicjatyw i projekty ustaw stanowiących inicjatywę ustawodawczą Senatu,
- 4) wnioski komisji i senatorów zgłaszane w trybie art. 32 ust. 3,
- 5) zapytania, sprawy różne zgłaszane w trybie art. 33 ust. 2,
- 6) sprawozdania komisji i senatorów,
- 7) inne sprawy przewidziane lub wynikające z Regulaminu Senatu.

Art. 42. 1. Przemówienie sprawozdawcy komisji nie może trwać dłużej niż 20 minut, a przemówienie senatora w debacie — dłużej niż 10 minut, chyba że Marszałek Senatu ze

względu na wagę przedmiotu debaty dopuści dłuższy czas przemówień lub w konkretnej sprawie mówca uzyska akceptację Senatu na przedłużenie czasu przemówienia.

2. W debacie nad daną sprawą senator może zabierać głos tylko dwa razy. Powtórne przemówienie senatora w tej samej sprawie nie może trwać dłużej niż 5 minut.

3. O przedłużeniu czasu przemówienia lub o udzieleniu mówcy głosu dodatkowo decyduje Marszałek.

4. Marszałek może podjąć decyzję o skreśleniu z protokołu wypowiedzi senatora, któremu nie udzielił głosu lub który kontynuował przemówienie po odebraniu mu głosu.

Art. 43. 1. Poza porządkiem dziennym posiedzenia lub w związku z debatą Marszałek Senatu udziela głosu jedynie dla zgłoszenia wniosku formalnego, repliki, oświadczenia osobistego lub sprostowania błędnie zrozumianej lub nieściśle przytoczonej wypowiedzi. Wystąpienie takie nie może trwać dłużej niż 3 minuty.

2. Do wniosków formalnych zalicza się wnioski o:

- 1) ogłoszenie przerwy, odroczenie lub zamknięcie posiedzenia,
- 2) uchwalenie tajności posiedzenia,
- 3) zamknięcie listy zgłoszonych mówców,
- 4) odroczenie lub zamknięcie dyskusji,
- 5) przejście do porządku dziennego,
- 6) odesłanie do komisji,
- 7) głosowanie bez dyskusji,
- 8) uzupełnienie lub zmianę porządku dziennego,
- 9) zmianę sposobu prowadzenia obrad, dyskusji i przeprowadzenia głosowania,
- 10) ograniczenie czasu przemówień,
- 11) stwierdzenie quorum,
- 12) policzenie głosów.

3. Wniosek formalny powinien zawierać żądanie i związane uzasadnienie.

4. O przyjęciu lub odrzuceniu wniosku formalnego Senat rozstrzyga po wysłuchaniu wnioskodawcy i ewentualnie jednego przeciwnika wniosku.

Art. 44. 1. Poza kolejnością mówców Marszałek może udzielić głosu sprawozdawcy i przewodniczącemu komisji, która opracowywała sprawozdanie.

2. Poza kolejnością Marszałek udziela głosu osobom wymienionym w art. 30 ust. 2 oraz może udzielić głosu zaproszonym przez Prezydium Senatu gościom.

3. Poza kolejnością Marszałek udziela głosu również osobom wymienionym w art. 31 ust. 2, jeżeli obrady dotyczą kierowanego przez nich urzędu lub instytucji.

Art. 45. 1. Po wyczerpaniu listy mówców Marszałek Senatu zamyka dyskusję i zarządza przerwę celem umożliwienia właściwej komisji ustosunkowania się do zgłoszonych w toku debaty propozycji.

2. Po przerwie mogą zabrać głos jedynie sprawozdawcy i wnioskodawcy.

Rozdział 3

Głosowanie

Art. 46. 1. Po zamknięciu debaty lub wystąpieniu sprawozdawcy komisji Marszałek Senatu oznajmia, że Senat przystępuje do głosowania. Od tej chwili można zabierać głos

tylko dla zgłoszenia lub uzasadnienia wniosku formalnego o sposobie lub porządku głosowania.

2. Głosowanie jest jawne i odbywa się:

- 1) przez podniesienie ręki, ewentualnie przy równoczesnym użyciu urządzenia do liczenia głosów, albo
- 2) przy użyciu kart do głosowania podpisanych imieniem i nazwiskiem senatora (głosowanie imienne).

3. W razie głosowania w sposób określony w ust. 2 pkt 1 bez użycia urządzenia do liczenia głosów, Marszałek Senatu zarządza obliczanie głosów przez sekretarzy Senatu.

4. O przeprowadzeniu głosowania imiennego decyduje Senat większością głosów na wniosek Marszałka Senatu lub na wniosek poparty przez co najmniej 20 senatorów. Głosowanie imienne odbywa się przy wykorzystaniu przygotowanej w tym celu urny. Senatorowie kolejno, w porządku alfabetycznym, wezwani przez sekretarza Senatu, wrzucają swoje kartki do urny. Otwarcia urny oraz obliczenia głosów dokonuje trzech wyznaczonych przez Marszałka Senatu sekretarzy Senatu.

5. Na wniosek Marszałka Senatu lub na wniosek poparty przez co najmniej 20 senatorów Senat większością głosów może zdecydować o przeprowadzeniu głosowania tajnego. Głosowanie to przeprowadza się przy użyciu kart do głosowania, stosując odpowiednio przepis ust. 4.

6. Głosowanie w sprawach personalnych jest tajne. Nie dotyczy to jednak uchwał w sprawie składu komisji senackich.

7. Wyniki głosowania ogłasza Marszałek Senatu. Wyniki głosowania imiennego oraz tajnego Marszałek ogłasza na podstawie protokołu przedstawionego przez sekretarzy Senatu dokonujących obliczenia głosów. Wyniki głosowania są ostateczne i nie mogą być przedmiotem dyskusji.

Art. 47. 1. W przypadku propozycji dokonania w ustawie określonych zmian, Marszałek Senatu po przeprowadzeniu debaty poddaje pod głosowanie odrębnie każdą zmianę, poczynając od stanowiska zajętego przez komisję. W przypadku zajęcia stanowiska przez kilka komisji, jako pierwszy głosuje się wniosek najdalej idący. W dalszej kolejności głosuje się inne propozycje zmian, poczynając od najdalej idących.

2. Stanowisko komisji oraz propozycje zmian referuje przedstawiciel komisji, która przygotowała projekt uchwały Senatu.

3. Po przyjęciu lub odrzuceniu zmian głosuje się całość uchwały.

Art. 48. 1. Uchwały, rezolucje, oświadczenia, deklaracje i apele są uchwalane w trybie art. 47.

2. Senatorowi uczestniczącemu w posiedzeniu nie wolno uchylić się od udziału w głosowaniu.

3. Marszałek Senatu kieruje uchwałę o niezgłoszeniu zastrzeżeń do ustawy niezwłocznie do Prezydenta, a uchwałę o wniesieniu określonych zmian lub odrzuceniu ustawy — do Marszałka Sejmu.

Art. 49. 1. Reasumpcja uchwały w trakcie tego samego posiedzenia Senatu dopuszczalna jest wyłącznie w przypadku ujawnienia ewidentnego błędu w uprzednio podjętej uchwale.

2. Reasumpcja nie może dotyczyć uchwały, na mocy której przyjęto ustawę przedstawioną przez Sejm zgodnie z art. 27 Konstytucji.

Dział VI

Komisje i ich członkowie

Art. 50. 1. Komisja rozpoczyna działalność po zwołaniu jej członków przez Marszałka celem ukonstytuowania się.

2. Przewodniczący organizuje pracę komisji i jest odpowiedzialny za jej działalność.

3. W przypadku nieobecności przewodniczącego obowiązki przewidziane w ust. 2 i w ust. 5 pełni jego zastępca.

4. Sekretarz prowadzi protokół i jest odpowiedzialny za dokumentację komisji.

5. W imieniu komisji dokumenty podpisuje przewodniczący.

Art. 51. 1. Posiedzenia komisji odbywają się w terminach określonych przez samą komisję lub jej przewodniczącego. Na wniosek Marszałka Senatu, Prezydium Senatu lub pisemny wniosek jednej czwartej ogólnej liczby członków komisji, przewodniczący jest obowiązany zwołać posiedzenie w celu rozpatrzenia określonej sprawy.

2. W posiedzeniach komisji mogą uczestniczyć bez prawa głosowania senatorowie nie będący jej członkami, jak również posłowie, członkowie rządu oraz — za zgodą przewodniczącego — przedstawiciele prasy, radia i telewizji.

3. Przewodniczący komisji zlecają sporządzenie opinii i zapraszają do udziału w posiedzeniach ekspertów oraz inne osoby według własnego uznania.

Art. 52. 1. Senatorowie mogą być członkami nie więcej niż dwóch komisji stałych, a także mogą brać aktywny udział w pracach innych komisji, lecz bez prawa głosu.

2. Uchwały komisji zapadają większością głosów w obecności co najmniej 1/3 jej członków. W przypadku równej liczby głosów decyduje głos przewodniczącego.

3. W przypadku wspólnych obrad komisji podejmowanie uchwał wymaga obecności co najmniej 2/5 członków obradujących komisji.

4. Za zgodą Prezydium Senatu senator może być członkiem więcej niż dwóch komisji.

Dział VII

Postępowanie w sprawie ustaw uchwalonych przez Sejm

Art. 53. 1. Marszałek Senatu kieruje tekst ustawy uchwalonej przez Sejm do właściwej komisji senackiej.

2. Komisje po rozpatrzeniu ustawy przygotowują w terminie nie dłuższym niż 2 tygodnie projekt stanowiska Senatu w sprawie ustawy uchwalonej przez Sejm, w którym proponują: — dokonanie w ustawie określonych zmian albo — odrzucenie ustawy, albo — niezgłaszanie zastrzeżeń do ustawy.

3. Przewodniczący komisji może wystąpić do Prezydium Senatu o przedłużenie terminu określonego w ust. 2.

Dział VIII

Postępowanie w sprawie projektu ustawy budżetowej i planów finansowych państwa

Art. 54. 1. Przedstawiony przez Radę Ministrów projekt ustawy budżetowej oraz planów finansowych państwa Marszałek Senatu kieruje do komisji senackich.

2. Komisje senackie po rozpatrzeniu projektu przekazują swoje opinie Komisji Gospodarki Narodowej, która przygotowuje wspólne sprawozdanie komisji senackich w sprawie projektu. Projekt budżetu Kancelarii Senatu uchwała, zgodnie z art. 10 pkt 7, Prezydium Senatu.

3. Komisja Gospodarki Narodowej przedstawia Senatowi sprawozdanie komisji senackich w sprawie rozpatrywanego projektu wraz z projektem stanowiska Senatu.

4. Senat, po przeprowadzeniu debaty, uchwała stanowisko w sprawie projektów ustawy budżetowej oraz planów finansowych państwa przedstawionych przez Radę Ministrów i przekazuje je Sejmowi.

Art. 55. Uchwaloną przez Sejm ustawę budżetową oraz plany finansowe państwa Marszałek Senatu kieruje do Komisji Gospodarki Narodowej, która przygotowuje projekt stanowiska Senatu, w którym proponuje:

- dokonanie określonych zmian lub
- niezgłaszanie zastrzeżeń.

Art. 56. 1. Uchwałę w sprawie uchwalonej przez Sejm ustawy budżetowej i planów finansowych państwa Senat podejmuje w ciągu 7 dni od dnia przekazania dokumentu uchwalonego przez Sejm.

2. Art. 47, art. 48 ust. 3 oraz art. 53 ust. 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 57. W sprawach związanych z projektami lub wykonaniem ustawy budżetowej oraz planów finansowych państwa komisje w ramach zbierania informacji przesłuchiwać mogą upoważnionych przedstawicieli właściwych resortów.

Dział IX

Postępowanie w sprawie inicjatyw ustawodawczych Senatu

Art. 58. 1. Senat podejmuje postępowanie w sprawie inicjatywy ustawodawczej:

- 1) w wyniku obrad, w których ujawniono niezbędną podjęcie inicjatywy ustawodawczej w trybie art. 41 pkt 3 i 5,
- 2) w wyniku przyjęcia złożonej przez senatora w ramach wolnych wniosków propozycji podjęcia inicjatywy ustawodawczej w trybie art. 33 ust. 2,
- 3) w wyniku złożenia do Prezydium Senatu przez komisję lub 10 senatorów ze wskazaniem reprezentanta — wniosku wraz z projektem ustawy i jej uzasadnieniem o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w trybie art. 32 ust. 3.

2. O podjęciu inicjatywy ustawodawczej Marszałek Senatu zawiadamia Marszałka Sejmu oraz Prezesa Rady Ministrów.

Art. 59. 1. Uzasadnienie projektu ustawy powinno zawierać:

- 1) wyjaśnienie celu ustawy,
- 2) przedstawienie rzeczywistego stanu w dziedzinie, która ma zostać uregulowana,
- 3) wykazanie różnic pomiędzy dotychczasowym a przewidywanym stanem prawnym,
- 4) przedstawienie oczekiwanych skutków społecznych, gospodarczych, finansowych i prawnych,
- 5) przedstawienie założeń podstawowych aktów wykonawczych do ustawy,
- 6) informację o wyniku przeprowadzonych uzgodnień i konsultacji rozwiązań przewidzianych w projekcie.

2. Prezydium Senatu może zwrócić się do senatora będącego reprezentantem wnioskodawców projektu o uzupełnienie treści uzasadnienia, jeżeli nie spełnia ono wymagań określonych w ust. 1.

Art. 60. 1. Propozycje zgłoszone w trybie art. 58 ust. 1 Prezydium Senatu kieruje do rozpatrzenia przez Komisję Inicjatyw i Prac Ustawodawczych oraz właściwą komisję, które ustosunkowują się do projektu i przygotowują projekt wraz z uzasadnieniem.

2. Komisje, po rozpatrzeniu projektu ustawy, przedstawiają Prezydium Senatu swoje stanowisko w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej. W przypadku pozytywnego stanowiska komisji, Prezydium Senatu wnosi projekt ustawy w miarę możliwości pod obrady najbliższego posiedzenia Senatu. Negatywne stanowisko komisji przedstawiane jest Senatowi w formie sprawozdania.

3. Uchwałę podjętą w trybie przewidzianym w art. 20 ust. 4 Konstytucji Marszałek Senatu przekazuje Marszałkowi Sejmu, zawiadamiając o podjęciu uchwały Prezesa Rady Ministrów.

Art. 61. 1. Na posiedzeniu plenarnym Senatu projekt ustawy przedstawia senator reprezentujący wnioskodawców projektu; następnie przedstawiane są sprawozdania Komisji Inicjatyw i Prac Ustawodawczych oraz merytorycznie właściwej komisji.

2. Po wyczerpaniu listy mówców Marszałek zarządza przerwę w debacie w celu umożliwienia merytorycznie właściwej komisji oraz Komisji Inicjatyw i Prac Ustawodawczych ustosunkowania się do zgłoszonych propozycji.

3. Na kolejnym posiedzeniu Senatu po zreferowaniu stanowiska komisji i wyczerpaniu listy mówców Marszałek Senatu zamyka dyskusję i ponownie zarządza przerwę, po której mogą zabrać głos wyłącznie sprawozdawcy.

4. Głosowanie nad uchwałą w sprawie inicjatywy ustawodawczej odbywa się na zasadach określonych w art. 47.

Dział X

Postępowanie w sprawach uchwał, wniosków, rezolucji, oświadczeń, deklaracji i apeli nie mających charakteru ustawodawczego

Art. 62. 1. Komisja lub senatorowie składają do Prezydium Senatu propozycje podjęcia w określonej sprawie uchwały Senatu w formie stanowiska, rezolucji, oświadczenia, deklaracji lub apelu, dołączając projekt propozycji.

2. Do postępowania w sprawie uchwał wymienionych w ust. 1 stosuje się odpowiednio przepisy działu IX.

Dział XI

Postępowanie w sprawach powoływania organów państwowych

Art. 63. 1. Senat rozpatruje wniosek Sejmu o wyrażenie zgody na powołanie lub odwołanie Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

2. Senat, przed podjęciem uchwały w sprawie wyrażenia zgody na powołanie lub odwołanie Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, może wezwać kandydata na stanowisko Prezesa lub urzędującego Prezesa do złożenia wyjaśnień i udzielenia odpowiedzi na pytania senatorów.

3. Marszałek Senatu zawiadamia Marszałka Sejmu o stanowisku Senatu w sprawie wniosku o wyrażenie zgody na powołanie lub odwołanie Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

Art. 64. Do wniosku Sejmu o wyrażenie zgody na powołanie Rzecznika Praw Obywatelskich stosuje się odpowiednio przepisy art. 63 ust. 2 i 3.

Art. 65. Senat wybiera dwóch przedstawicieli do Krajowej Rady Sądownictwa.

Dział XII

Kancelaria Senatu

Art. 66. 1. Kancelaria Senatu wykonuje zadania organizacyjno-techniczne związane z działalnością Senatu i komisji senackich oraz udziela pomocy senatorom w wykonywaniu mandatu senatorskiego.

2. Szczegółową strukturę organizacyjną Kancelarii Senatu jako urzędu państwowego określa statut Kancelarii Senatu, uchwalony stosownie do art. 10 pkt 10 Regulaminu Senatu.

3. Marszałek Senatu w drodze zarządzenia wydaje w stosunku do pracowników Kancelarii Senatu przepisy przewidziane w art. 2 pkt 1, art. 4 ust. 3, art. 7 ust. 6, art. 20 ust. 4, art. 21 ust. 3, art. 22 ust. 2, art. 36 ust. 7, art. 41 ust. 3 i art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. Nr 31, poz. 214, z 1984 r. Nr 35, poz. 187, z 1988 r. Nr 19, poz. 132, z 1989 r. Nr 4, poz. 24, Nr 34, poz. 178 i 182 oraz z 1990 r. Nr 20, poz. 121).

4. Szef Kancelarii Senatu określa w drodze zarządzenia szczegółowe zasady funkcjonowania Kancelarii Senatu, wydając:

- 1) regulamin organizacyjny Kancelarii Senatu,
- 2) regulamin pracy Kancelarii Senatu,
- 3) instrukcję kancelaryjną i archiwalną oraz instrukcję w zakresie gospodarki finansowej oraz materiałowej,
- 4) szczegółowe przepisy o zasadach przyznawania dodatków płacowych dla pracowników Kancelarii Se-

natu, przewidzianych przepisami wydanymi na mocy ust. 3.

Art. 67. Do zakresu działania Kancelarii Senatu należy w szczególności:

- 1) przygotowanie i przedstawianie Prezydium Senatu wniosków, opinii i uwag w sprawach będących przedmiotem prac Senatu i jego organów, dbanie o zachowanie terminów i porządku obrad Senatu i komisji senackich oraz o stosowanie Regulaminu Senatu,
- 2) gromadzenie i udostępnianie materiałów dla senatorów, przygotowywanie oraz przedstawianie właściwym organom Senatu opracowań i materiałów wspomagających działalność Senatu i jego organów, inicjowanie takich opracowań i materiałów oraz koordynowanie prac ekspertów senackich,
- 3) zapewnienie organizacyjnych oraz technicznych warunków działania Senatu i jego organów,
- 4) przygotowanie projektu budżetu Senatu i sporządzanie sprawozdań z jego wykonania.

Art. 68. Szef Kancelarii Senatu jest zwierzchnikiem służbowym pracowników Kancelarii Senatu, wydaje zarządzenia i podejmuje decyzje w sprawach osobowych pracowników.

Dział XIII

Przepisy końcowe

Art. 69. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 70. Traci moc uchwała Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 4 lipca 1989 r. w sprawie organów Senatu (Monitor Polski Nr 22, poz. 161 i Nr 26, poz. 206 oraz z 1990 r. Nr 27, poz. 216).

Art. 71. Uchwała wchodzi w życie z dniem uchwalenia.

Marszałek Senatu: *A. Stelmachowski*